

ГЛОБАЛЬНІ ВИМІРИ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В ДОМІНАНТАХ СТРАТЕГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА

В статті розглянуті актуальні питання розвитку стратегічного партнерства з урахуванням пріоритетів екологічної безпеки, яка постає визначальною та інтегруючою для країн світу за умов прояву викликів і загроз глобалізації.

Ключові слова: глобалізація, економічний простір, екологічна безпека, екологічна відповідальність, стратегічне партнерство, геополітична конфігурація.

Постановка проблем. Сучасний і майбутній економічний простір людства пов'язаний з глобальними процесами змін політичних і соціальних інтересів, які визначають необхідність спрямування суспільства до екологічного поступу. Актуальним постає утвердження прогресивних підходів у формуванні спільних механізмів розв'язання екологічних проблем аби надалі вони не набули масштабного й руйнівного впливу на всі сфери діяльності людини.

За умов науково-технічних досягнень, екологічна безпека набуває пріоритетного значення в еволюції відносин "суспільство – природа". Змінюються не лише функції та властивості екологічної безпеки, але й відбувається структуризація її рівнів згідно потреб господарських суб'єктів. Адже всі країни є включеними до загальносвітового процесу "оновлення" національних, регіональних і міжнародних систем екологічної безпеки, що зумовлено інтернаціоналізацією середовища їх взаємодії та відмінностями в потенціалі розвитку (геополітичного, природного, ресурсного, економічного, енергетичного, інноваційного).

Динаміка прояву кризових соціально-екологічних і культурних явищ є свідченням того, що негативні ефекти глобалізації спричиняють поширення економічної гегемонії в уніфікації "цінностей" комфорту й добробуту суспільства, агресивного експансіонізму в природокористуванні, масштабної екологічної інтервенції в певних регіонах світу. Тому існуючі протиріччя в ідеологіях різних цивілізацій кардинально змінюють формат стратегічного партнерства між країнами, обумовлюючи набуття конкурентних переваг через детермінанти екологічної безпеки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові підходи в розумінні проявів глобалізації та видів екологічної безпеки розглядається вітчизняними й зарубіжними дослідниками в контексті: системної єдності природно-ресурсного потенціалу світу й перспектив його розвитку (В. Горбулін, А. Качинський [1], М. Косолапов [2], В. Кулагін [3]); національної безпеки, геополітичного суперництва та боротьби за ресурси (Б. Парахонський, Г. Яворська, О. Резнікова [4]); асиметрії міжнародних відносин (Г. Перепелиця, О. Субтельний [5]); впливу екологічної політики на світову економіку і міжнародний бізнес (Д. Єфременко [6], А. Костін [7], Н. Піскулова [8]); значимості партнерства, співробітництва та міжнародного діалогу (Дж. Акерманн, Дж. Сакс, М. Робінсон, Ф. Закарія [9]).

Методологія. Загострення глобальних екологічних проблем, збільшення природно-техногенних явищ та екологічної взаємозалежності регіонів світу від трансграничних ефектів, обумовлює потребу нового діалогу між країнами в посиленні екологічного контролю за цими процесами, а також застосування нових методологічних і системних підходів у їх дослідженні. Адже екологічна деградація спричиняє непередбачувані наслідки для розвитку суспільства, у т.ч. конфронтацію країн щодо прав володіння природно-енергетичними ресур-

сами з відповідною зміною їх економічного потенціалу та суверенітету. З цього огляду, стратегічне партнерство постає дієвим інструментом зовнішньополітичної діяльності в довгостроковій перспективі, успіх якої визначається не лише ресурсними можливостями країн-партнерів, ступенем політичної прогнозованості, можливостями захисту національних інтересів, диверсифікованістю економічної взаємодії, сприятливістю експортного потенціалу, але й інтегрованістю їх в систему колективної екологічної безпеки. Реалізація партнерських ініціатив вимагає врахування компонентів "соціальної необхідності" й "економічної доцільності" в спільній протидії глобальним екологічним загрозам (наприклад, екологічній злочинності, екологічній контрабанді, екологічному тероризму, екологічному сепаратизму та ін.).

Налагодження конструктивних взаємовідносин між країнами у новому форматі стратегічного партнерства обов'язково має включати екологічну відповідальність, реалізацію спільних природоохоронних проєктів, розробку екологічних інновацій, а також розширення географії учасників, зацікавлених у розвитку міжнародної системи екологічної безпеки. Солідарна екологічна прагматичність має набути особливого змісту в зовнішній політиці багатьох країн. Зокрема, американський дипломат Г. Кіссінджер, торкаючись стратегічних пріоритетів США в умовах світової кризи на шпальтах "The International Herald Tribune", наголосив, що керівництво США і КНР здатне трансформувати взаємини цих держав у "проєкт спільної долі", але який обов'язково повинен включати й Індію, Індонезію, Японію, Південну Корею, Австралію і Нову Зеландію [10].

Прагнення людства до екологічної безпеки спроможне виконувати об'єднуючу функцію між розвинутими та слабозрозвинутими країнами, переконуючи їх в необхідності співпраці, ведення переговорів і пошуку політичного консенсусу. Екологічний аспект стає більше помітним у системі "політика – економіка" (де економіка є політизована, а політика – економізована) та найбільш паритетним у системі "держава – бізнес – суспільство" (де виникають нові можливості для оптимізації форм ділової комунікації, державно-приватного партнерства, розвитку екологічної індустрії, досягнення позитивних соціальних ефектів).

Мета статті передбачає визначення домінант стратегічного партнерства з урахуванням пріоритету політики екологічної безпеки в умовах глобалізації, важливості розвитку міжнародних економічних ініціатив у формуванні екологічної відповідальності, збереженні довкілля та екосистем, зменшенні соціально-демографічної напруги, уникненні екологічної конфронтації, зміцненні конкурентних переваг країн на світовому екологічному ринку.

Результати. Прогресивна громадськість проголошує важливість консолідації зусиль країн в розв'язанні екологічних проблем із необхідністю вчасного реагу-

вання й урегулювання цивілізаційних протистоянь. У світі відбуваються радикальні зміни геополітичної конфігурації, але ліквідація біполярності ще не відміння протиставлення доктрин розвитку націй, конструювання власного бачення систем екологічної безпеки, виникнення війн як пролонгації антагоністичного характеру природно-ресурсних і екологічних конфліктів. Разом із традиційними загрозами на перший план виходять "асиметричні" загрози, що зумовлюються політичними суперечностями на основі економічних диспропорцій країн, відповідних умов їх виникнення або поглиблення за впливу інших країн на ці процеси [4], [5].

Економічно розвинуті держави дедалі більш гостро відчують потребу в природно-сировинних ресурсах, що підсилює експансіоністські прагнення країн-лідерів за будь-якої ціни домінувати у тих чи інших сферах і регіонах світу. Дефіцит життєво важливих ресурсів і зростання цін на них, веде до посилення конкуренції та контролю за їх маршрутами постачання. За прогнозами, лише зростання населення до 2030 р. потребуватиме збільшення виробництва продовольства та енергії до 50%, чистої прісної води – на 30%. Зокрема, на думку експертів Лондонського міжнародного інституту стратегічних досліджень, головною причиною майбутніх війн і конфліктів буде боротьба за водні ресурси. Вони попереджають, що вода як "міжнародний товар" в XXI столітті буде тим, що в XX столітті була нафта, а ціни в найближчому майбутньому будуть значно вище літра бензину [11].

Ера "випального палива" спричинила появу високоієрархічних структур централізованого управління і контролю над енергетичними режимами, але й водночас, і значну їх уразливість з боку загроз глобалізації. Посилення руху енергетичних потоків збільшує ентропію в навколишньому середовищі та велику ймовірність виникнення кризових екологічних ситуацій у багатьох країнах незалежно від досягнутого ними рівня економічного поступу. На думку Дж. Ріфкіна, природа ВВП через призму законів термодинаміки вже постає не показником багатства, а скоріше показником тимчасової енергетичної цінності, що втілена в товарах і послугах, вироблених за рахунок зменшення доступних енергетичних запасів, і накопичення втрат у вигляді розсіяної ентропії. Будь-яка цивілізація неминує бере у природи більше, аніж створює, залишаючи Землю збіднілою в силу самого свого існування [12].

Саме тому існуючі екстенсивні й інтенсивні стратегії виживання людства не виключають виникнення у майбутньому нових екологічних криз і екстерналій для всіх країн світу. Масштабність змін, до яких доведеться пристосовуватися людство може бути вражаючою, але сама готовність до пристосування є найбільшою проблемою сьогодення. Правомірним з цього огляду є поставлені запитання А. Гора у книзі "Earth in the balance. Ecology and the Human Spirit": Невже ми настільки віримо у власну здатність до пристосування, що ризикнемо зруйнувати цілісність усієї глобальної системи? Чи правильний ми робимо вибір, пробуючи при звичаїтися до викликаних нами змін, замість того, щоб спершу спробувати запобігти їм? Чи свідомі, яких руйнувань, врешті, може завдати цей вибір? На його переконання, агресивне вторгнення у залишки дикої природи є спробою нагабувати за межами цивілізації те, чого їй бракує всередині [13].

Очевидним є те, що людство має створити більш універсальну модель задоволення життєвих потреб, орієнтовану на соціально-екологічні блага сучасних і прийдешніх поколінь. Власне саме такі цільові настанови в забезпеченні стійкості екологічної розвитку й міжнародної співпраці відображені в підсумковому документі "Майбутнє, якого ми прагнемо" Конференції ООН зі

сталого розвитку "Ріо+20", декларації "Цілі Розвитку Тисячоліття", ініціативах ООН у формуванні "Порядку денного розвитку після 2015 року".

Тому спроможними до стійкого лідерства будуть ті країни, які засвідчать дієздатність у розширенні напрямів стратегічного партнерства на засадах ідеології "екологічного випередження", спрямованої на: 1) забезпечення максимально можливого балансу між ємкістю природних екосистем і потребами суспільства з урахуванням неминуєчих обмежень; 2) дотримання закону "природа не знає кордонів", що унеможлиблює спроби індивідуалізації у сфері міжнародної екологічної безпеки, оскільки зменшення небезпеки для окремих реципієнтів (країн чи регіонів світу) шляхом підвищення її для інших не може бути виправданою, перспективною та прибутковою.

Водночас, складність і невизначеність якісно-кількісних параметрів екологічної безпеки передбачає застосування комплексного підходу до її формування як важливої передумови у розв'язанні економічних, соціальних і політичних проблем суспільства. Беручи до уваги постійну еволюцію внутрішніх і зовнішніх компонентів екологічної безпеки, відсутність їх чітких меж, можна стверджувати про необхідність прийняття економічних рішень з урахуванням складових безпеки: "екологічних інтересів", "екологічних загроз", "екологічного захисту".

Цьому сприяє розвиток екологічного ринку, що демонструє високі темпи зростання (від 900 млрд. до 2 трлн. дол.) і значно перевищує відповідні показники традиційних товарних ринків. За прогнозами Roland Berger, до 2020 р. його обсяги можуть сягнути 3 трлн. дол. [14]. Саме присутність країн-партнерів на світовому екологічному ринку мотивує їх до: мобільності й кооперації економічних агентів; імплементації національного і міжнародного екологічного законодавства; удосконалення нормативно-правових механізмів урегулювання еколого-економічних відносин; співпраці з міжнародними, неурядовими та фінансовими екологічними інституціями; збільшення інвестицій в екоінноваційні проекти. Існуючі тренди в зміні екологічної свідомості міжнародного бізнесу, дають підстави характеризувати стратегічне партнерство як:

- вид міждержавних відносин, що передбачає послідовну й системну взаємодію країн у напрямі реалізації спільних стратегічних цілей, завдань та інтересів щодо екологічно збалансованого розвитку;
- систему взаємодії двох або декількох країн, що ґрунтується на спільних екосоціальних цінностях, високому рівні співробітництва у сферах еколого-економічної діяльності, обопільній зовнішньополітичній підтримці в рамках співпраці з міжнародними екологічними інституціями, узгодженні позицій при розв'язанні екологічних конфліктів;

- визначальну складову в структурі національної безпеки країни, орієнтовану на зовнішньоекономічну політику підтримки високого статусу міжнародної екологічної безпеки разом з країнами-партнерами.

На даному етапі включення країн до групи стратегічного партнерства залежить від цілої низки чинників історичного, політичного, інтеграційного, економічного, енергетичного, культурного та іншого характеру. Зокрема, експертами зафіксовано проголошення Україною стратегічних стосунків більше аніж з двадцятьма країнами світу, серед яких: Азербайджан, Аргентина, Білорусь, Болгарія, Угорщина, Грузія, Німеччина, Ізраїль, Канада, Китай, Молдова, Польща, Росія, Румунія, Словаччина, США, Туреччина, Узбекистан, Фінляндія та інші.

Водночас, вітчизняні й зарубіжні аналітики критично ставляться до кількості заявлених стратегічних партнерів, декларативності їх намірів і невисокої ефективності

практичних результатів співпраці. Серед політиків, експертів і громадськості також є дискусійним ранжування країн-партнерів за їх ступенем значимості для України у різних сферах діяльності (торговельно-економічній, безпековій, воєнній, фінансовій, науково-технічній, інноваційній, екологічній, гуманітарній). Наприклад, до переліку стратегічних партнерів відносять країни з питомою вагою експортно-імпорتنних операцій, частка у загальному обсязі яких у 2012 р. складала: 36,8% країни СНД (Росія, Казахстан, Білорусь, Азербайджан, Молдова); 25,3 % Європа (Польща, Італія, Німеччина, Угорщина, Іспанія); 25,7 % Азія (Туреччина, Китай, Індія, Ліван, Іран); 8,2% Африка (Єгипет, Марокко, Алжир, Нігерія, Лівія); 3,8% Америка (США, Бразилія, Мексика, Беліз, Канада); 0,1 % Австралія та Океанія [15].

Особливість стратегічного партнерство в екологічній сфері можна також розглядати і на прикладі співпраці країн в рамках Кіотського протоколу як частини Рамкової конвенції ООН про зміну клімату. Зокрема, у "першому періоді" реалізації зобов'язань між країнами найбільш зацікавленими у купівлі надлишкових одиниць викидів в Україні були: Японія, Іспанія, Італія, Бельгія, Австрія. Для України таке співробітництво загалом стало позитивним кроком у покращенні екологічної й економічної ситуації, розширенні національної екологічної мережі та інфраструктури, здійсненні екологічної модернізації виробництва та ін.

Згідно даних Міжнародного енергетичного агентства, за останні двадцять років Україні вдалося зменшити емісію вуглекислого газу більше як на 60%, Румунії – 50%, Росії – 30%, Німеччині – 25%, Чехії – 25%, Великобританії – 20%, Польщі – 20 %, Бельгії – 10%. Але в ряді країн світу викиди вуглекислого газу навпаки збільшились: у Туреччині на 100%, Австралії – 50%, Іспанії – 35%, Греції – 24%, Канаді – 20%, Голландії – 15%, Австрії – 15%. Наразі, в "другому періоді" Кіотського протоколу (до 2020 р.) поставлене завдання паралельного погодження плану зі скорочення викидів парникових газів для всіх ключових економік світу на принципах спільної, але диференційованої відповідальності. Адже система країн-учасників охоплює лише 13% викидів парникових газів, бо основні забруднювачі (Китай і США, на яких припадає близько 41% викидів CO₂ в світі) не беруть участі в її вирішенні. Водночас, екологічна політика багатьох країн буде кардинально змінюватися, бо за оцінками ОЕСР боротьба зі зміною клімату передбачатиме до 2050 р. витрати близько 5,5% світового ВВП [16].

Доцільно відзначити, що ступінь ефективності реалізації цього глобального проекту відображені в аналітичних документах різних конференцій (наприклад, Копенгаген-2009, Канкун-2010, Дурбан-2011, Доха-2012), де представлені як досягнення, так і втрати країн-учасників в світовому ринку кліматичних інвестицій. Досвід стратегічного партнерства продемонстрував: з одного боку, велику фінансову його ємність (10-15 млрд. дол. на рік), формування інституційної бази і "платформ" біржової торгівлі вуглецевими активами, наявність обов'язкових і добровільних прав країн на викиди; з іншого – необхідність його удосконалення через неоднорідність учасників, розбіжності у правилах торгівлі та посередництва, великого впливу ТНК, виникнення ймовірних загроз національній безпеці внаслідок застосування супутникового моніторингу виконання зобов'язань, відмову деяких країн від подальшої співпраці у цій сфері (Японія, Канада, Росія) тощо.

На нашу думку, вище зазначені процеси в останні роки суттєво вплинули на зменшення результативності зусиль України щодо скорочення викидів парникових газів і впровадження кліматичної політики, спричинив-

ши певну її не прогнозованість у виконанні домовленостей і зобов'язань перед іншими країнами-партнерами (наприклад, нецільове використання коштів від проданих квот Японії та ін.). Якщо в 2012 р. за Індексом протидії змінам клімату Україна посідала 19-те місце, то в 2013 р. – 35 місце, тим самим послабивши рівень національної екологічної безпеки.

Це дає підстави стверджувати, що формування потенціалу стратегічного партнерства в екологічній сфері є специфічним і складним процесом, який має бути орієнтований на дотримання відповідних принципів розвитку відносин між країнами:

- спільну зацікавленість країн-партнерів у конструктивному співробітництві, взаємне визнання стратегічного характеру економічних відносин на засадах екологічної безпеки;
- колективну екологічну відповідальність країн-партнерів перед всіма іншими країнами світу, оскільки повна індивідуалізація у сфері міжнародної екологічної безпеки є не можливою (зменшення небезпеки для окремих реципієнтів, шляхом підвищення її для інших не може бути виправданою, перспективною та прибутковою);
- обопільну готовність враховувати екологічні інтереси іншої сторони, йти на компроміси для досягнення стратегічних екологічних цілей, навіть коли такі дії неоднозначно доцільні з огляду власної економічної вигоди;
- взаємну відмову від дискримінаційних чи ультимативних дій одного проти одного, від прояву конфронтації суперництва, але недопущення чи заборону екологічної агресії;
- домінуючу тривалість партнерських відносин, що визнає міжнародну екологічну безпеку постійним універсальним благом і невід'ємним компонентом життєзабезпечення країн світу, основою рівності прав поколінь;
- загальну екологізацію суспільного життя країн-партнерів (ідеології, політики, економіки, виробництва, підприємництва, культури, свідомості та ін.) як дійового механізму реалізації стратегічного партнерства;
- спільну зацікавленість у розширенні контактів з бізнес-елітами стратегічних партнерів; підтримку екологічних напрямів функціонування двосторонніх торговельних палат, торговельних домів, бізнес-центрів у країнах-партнерах.
- дисциплінованість, послідовність і прогнозованість партнерських відносин, неухильне виконання країнами-партнерами зобов'язань у сфері екологічної безпеки.

Висновки та дискусія. Визначення пріоритету екологічної безпеки в сфері стратегічного партнерства є очевидним для всіх країн світу, що прагнуть трансформувати власні національні економічні системи, інтегруватися в простір глобального ресурсного потенціалу розвитку людства та об'єднати зусилля для досягнення життєвих цілей. Динамічність розвитку світу демонструє швидкість виникнення нових сфер і напрямів міжнародної еколого-економічної взаємодії, що змінюють функціональний зміст і домінуючі стратегічного партнерства, способи його успішної реалізації країнами в зовнішньополітичній діяльності з урахуванням глобалізаційних тенденцій.

У цьому контексті, міжнародна екологічна відповідальність набуватиме дедалі все більшої вагомості та дискусії в форматі партнерських відносин, постійно оновлюючи функціональну спрямованість формування екологічної безпеки шляхом: удосконалення фінансово-економічних інструментів впливу на економічних суб'єктів, дотримання екологічних норм всіма членами світового співтовариства, розширення міжнародної правової бази в сфері захисту навколишнього середовища, посилення міжнародних екологічних норм зобов'язуючого

характеру, утвердження нового авторитету країн-гарантів у сфері екологічної безпеки.

Список використаних джерел

1. Горбулін В.П. Стратегічне планування: вирішення проблем національної безпеки: монографія / В.П. Горбулін, А.Б. Качинський. – К.: НІСД, 2010. – 288 с.
2. Косолапов Н. Безопасность международная, национальная, глобальная: взаимодополняемость или противоречивость / Н. Косолапов //Мировая экономика и международные отношения. – 2006. – № 9. – С. 3-13.
3. Кулагин В. Глобальная и мировая безопасность / В. Кулагин //Международные процессы. – 2007. – №2. – С. 38-51.
4. Міжнародне безпекове середовище: виклики і загрози національній безпеці України. //Парахонський Б.О., Яворська Г.М., Резнікова О.А.; за заг. ред. К.А. Кононенка – К.: НІСД, 2013. – 64 с.
5. Асиметрія міжнародних відносин / за ред. Г.М. Перепелиці, О.М. Субтельного. – К.: Вид. дім "Стилос", 2005. – 555 с.
6. Ефременко Д. Влияние крупного бизнеса на теорию и практику глобальной экологической политики /Д. Ефременко //Мировая экономика и международные отношения. – 2008. – №11. – С. 61-68.
7. Костин В.И. Экополитология и глобалистика: Учебное пособие / А.И. Костин. – М.: Аспект Пресс, 2005. – С. 141-142.

А. Бохан, канд. экон. наук, доц.

Киевский национальный торгово-экономический университет, Киев

ГЛОБАЛЬНЫЕ ИЗМЕРЕНИЯ ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ В ДОМИНАНТАХ СТРАТЕГИЧЕСКОГО ПАРТНЕРСТВА

В статье рассмотрены актуальные вопросы развития стратегического партнерства с учетом приоритетов экологической безопасности, которая может быть определяющей и интегрирующей для всех стран мира в условиях проявлений вызовов и угроз глобализации.

Ключевые слова: глобализация, экономическое пространство, экологическая безопасность, экологическая ответственность, стратегическое партнерство, геополитическая конфигурация.

A. Bokhan, PhD in Economics, Associated Professor
Kyiv National University of Trade and Economics, Kyiv

GLOBAL DIMENSIONS OF ECOLOGICAL SECURITY IN DOMINANT STRATEGIC PARTNERSHIP

In the articles considered pressing questions of development of strategic partnership are taking into account priorities of ecological security that appears qualificatory and integrating for the countries of the world at the terms of display of calls and threats of globalization. The expediency of forming a joint environmental responsibility and market pragmatism in foreign policy of the countries of the world. Defined trends of strengthening ecological conflicts in the regions of the world because of the acute shortage of natural and energy resources, disproportions in distribution and irrational consumption. It is proved that the capacity for sustained leadership will be the countries who will testify capacity up to new forms of strategic partnership on the principles of ecological security, economic decisions considering interests and competitive aspirations for joint protection of the future of mankind. It is vitally necessary given the complexity of the influence of the parameters of the international system of ecological security in the economic, political and social transformation in society.

Keywords: globalization, economic space, ecological security, ecological responsibility, strategic partnership, geopolitical configuration.

Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Economics, 2014; 160: 9-13

УДК 339.977

JEL F 420 + F 200

О. Гаврилюк, д-р экон. наук, проф.
Науково-дослідний фінансовий інститут
Державної навчально-наукової установи
"Академія фінансового управління"

ГЛОБАЛЬНІ РИЗИКИ ТА ІНСТРУМЕНТИ ЇХ МІНІМІЗАЦІЇ

Висвітлені новітні тенденції й загрози глобального й національного розвитку, розкрито й поглиблено зміст категорії "ризик", ідентифіковано головні різновиди глобальних ризиків та обґрунтовано інструменти/рекомендації щодо їх мінімізації.

Ключові слова: загрози, ризики, глобальні ризики, фінансова криза, фінансові ризики, мінімізація ризиків.

Постановка проблеми. Не дивлячись на певний прогрес у подоланні низки проблем, у розвитку глобального господарства все ще констатується невизначеність, яка в будь-який момент здатна погіршити поточні тенденції й активувати початок масштабної рецесії. В економіці України також присутні фактори, що стають на заваді стабілізації й можуть привести до небажаних наслідків. В умовах глобалізації складні системи з безліччю зворотних зв'язків і випадкові хаотичні системи з конкуруючими силами зазвичай не прогнозовані. Синергетика не володіє достатнім рівнем передбачення, тому специфічний глобальний ризик складає підвищення рівня міждержавної економічної інтеграції, спільна промислова діяльність і, відповідно, взаємозалежність від кризових ситуацій. Унаслідок необхідності враху-

8. Пискулова Н. Развитие мировой экономики: экологический вектор / Н. Пискулова // Мировая экономика и международные отношения. – 2010. – №12. – С. 28-37.

9. "The Partnership Principle. New Forms of Governance in the 21st Century". Alfred Herrhausen Society for International Dialogue. Archetype Publications. London. 2005.

10. Інтернет-ресурс. Режим доступу: <http://www.iiss.org>.

11. Kissinger Henry A. The chance for a new world order / Kissinger Henry A. // The International Herald Tribune. – 2009. – January 12. – P. 12-14.

12. Рифкин Д. Если нефти больше нет... Кто возглавит мировую энергетическую революцию? /Дж. Рифкин; пер. с англ. М. Штернгарца. – М.: ИД "Секрет фирмы", 2006. – 416 с.

13. Земля у рівновазі. Екологія і людський дух / Гор Альберт, переклад з англ.: ВГО "Україна. Порядок денний на XXI століття" та Інститут сталого розвитку. – К.: Інтелсфера, 2001. – С. 240.

14. Інтернет-ресурс. Режим доступу: <http://www.rolandberger.com/news>.

15. Герасимчук В. Стратегічне партнерство: принципи, інструментарій, ефективність. Інтернет-ресурс. Режим доступу: <http://economy.kpi.ua>.

16. Україна перевиконала вимоги Кіотського протоколу щодо викидів вуглекислого газу Інтернет-ресурс. Режим доступу: <http://tyzhden.ua>.

Надійшла до редколегії 15.05.14

вання великої кількості відомих і невідомих параметрів та їх взаємозалежності, а також розгляду альтернативних шляхів розвитку довгостроковий прогноз якісно-кількісних подій і процесів на тривалий період часу не може бути достатньо достовірним. Однак можливість проведення об'єктивного аналізу глобальних геополітичних, економічних і фінансових процесів і тенденцій їх змін цілком реальна й потребує ідентифікації поточних і перспективних проблем з обґрунтуванням інструментів їх вирішення. Забезпечення стійкості держави до зовнішніх ризиків вимагає постійного моніторингу й прогнозування світових процесів з використанням економічних важелів оперативного реагування для запобігання негативних наслідків. Усе це пов'язано з розкриттям найважливіших глобальних ризиків у цілому й для України, зокрема, із